

3. Jaarverslagen werkgroepen 2023

2.1 Bestuur

Ten opzichte van 2022 is het aantal leden met ongeveer 40 gestegen. Het exacte aantal leden staat vermeld in het financieel jaarverslag.

Dit jaar sluiten we af met een klein negatief resultaat van 182 euro. Dit negatieve resultaat is met name veroorzaakt, doordat de contributie inning steeds moeizamer verloopt ondanks meerdere oproepen. De betalingsdiscipline neemt af.

Verder is er een grote investering gedaan voor de vlinder- en insectentuin van accugereedschap ter waarde van ruim 2000 euro. Deze is gefinancierd uit de algemene reserve.

Het bestuur heeft voor het eerst een introductiedag op de vlinder- en insectentuin gehouden voor nieuwe leden. Met een opkomst van 25 nieuwe leden was dit een groot succes.

Ook de natuurspeurtocht in nieuwe vorm is succesvol verlopen.

Het bestuur heeft besloten om samen met de Volkstuinvereniging de mogelijkheden te onderzoeken voor een nieuw en groter onderkomen. Voor deze investering gaan we alvast geld reserveren.

Tenslotte zijn het afgelopen jaar de lezingen en excursies weer goed bezocht.

2.2 Werkgroep activiteiten

Om te beginnen met een hoogtepunt: na een aantal jaren is dit jaar de Natuurspeurtocht weer in ere hersteld. Onder de bezielende leiding van Ria Doornbos en Harma Schipper (ondersteund door veel vrijwilligers) werd die tocht een groot succes met veel deelnemers!

Halverwege het jaar is Eddy Dijk uit de AC gestapt; veel jaren heeft hij veel werk gedaan om mooie activiteiten te organiseren. Eddy, bedankt! We zullen in 2024 op gepaste wijze afscheid nemen. Een vervanger is er nog niet...

De AC is dit jaar drie maal bijeen gekomen: op 2 februari bij Hermien; op 20 juni bij Wanda en op 25 oktober bij Rika. Die laatste bijeenkomst stond vooral in het teken van de Waar Wij Wonen cursus die na een jaar of negen weer wordt georganiseerd in 2024.

In 2023 werd weer een volledig programma georganiseerd met liefst 23 activiteiten! Veel meer dan het jaar ervoor, toen 14 activiteiten door gingen. Hieronder de data met de onderwerpen en het aantal bezoekers:

- 11 januari: Nieuwjaarsvisite met eerst verhalen over Gartow en de Elbe door Bob Hogeveen en JanSiem Rus, daarna Natuurquiz door Hilly Kreuzen en Adri Akkerman (winnend team: de Wielewalen). Bezoekersaantal: 52 .
- 5 februari: Winterwandeling vanaf de Natuurplaats Noordscheveld bij Norg: 25 deelnemers.
- 8 februari: lezing over Bodembeestjes door Matty Berg met 68 bezoekers.
- 8 maart: lezing over het Hijkerveld (vooral Adders) door Dick van Dorp, met 42 bezoekers.
- 12 april: wilde bijen en wespenlezing door AnneJan Loonstra, 49 bezoekers.
- 16 april: de Hunzewandeling deel 1: 22 deelnemers
- 22 april: Hunzewandeling deel 2: 11 deelnemers
- 23 april: Vogelexcursie o.l.v. de VWG in het Zuidlaardermeergebied: 20 deelnemers
- 10 mei: Onderwaterleven in de Drentse Aa (Rivierprik!) door Peter Paul Schollema: 44 bezoekers.

- 13 mei: bijbehorende excursie in de Drentse Aa, bij Oudemolen, o.l.v. Peter Paul Schollema en Eelke Schoppers. 25 personen hebben hun prachtwandeling in de Aa beleefd!
- 24 mei: Orchideeënwandeling met de Florawerkgroep vanaf de Wedbroeken: 22 deelnemers
- 11 juni: Slootjesdag o.l.v. Wanda: 19 kinderen deden mee.
- 2 juli: Hunzefietstocht door de stad o.l.v. Hilly Kreuzen, Eddy Dijk en Adri Akkerman: 6 deelnemers
- 13 augustus: Zomerwandeling bij Scheebroek o.l.v. JanSiem Rus, met Adri Akkerman: 18 deelnemers
- 27 augustus: Bijenexcursie met AnneJan Loonstra bij Zeegse: 9 deelnemers
- 8 september: Nachtvlinderavond met Jan Menzinga en Wil Folkers: 15 deelnemers
- 13 september: Paddenstoelenavond met Geert de Vries – 70 personen
- 24 september: Adderexcursie op het Hijkerveld met Dick van Dorp. 12 deelnemers.
- 1 oktober de Natuurspeurtocht van Harma en Ria, waar 30 kinderen en 27 volwassenen op afkwamen.
- 11 oktober: Scholeksterlezing door Bert Dijkstra. 55 bezoekers.
- 7 oktober: Paddenstoelenwandeling met Jan Menzinga: 7 deelnemers.
- 8 november: Aardkundige waarden van de Hondsrug door Gerrie Koopman – 60 bezoekers.
- 13 december: Mijn 1000-soortentuin door Luc Hoogenstein – 70 bezoekers.

De activiteitencommissie bestaat op dit moment uit Wanda ten Cate, Rika Rijnberg, Hermien Keissen, JanSiem Rus en Adri Akkerman.

2.3 Werkgroep Bomen

Het jaar afgelopen jaar is er geen activiteit door de bomengroep georganiseerd. Volgend jaar beter.

2.4 Werkgroep Flora

Koud en nat begon het floraseizoen op 1 april, in de Laarmantuin (de wilde plantentuin) van de Hortus in Haren. Toch vonden we veel voorjaarsbloeiërs, zoals holwortel, vetblad, verschillende sleutelbloemen.

Daarna was er elke eerste maandag van de maand een werkgroepexcursie, waarbij we zeer verschillende gebieden bezochten. Onze berminventarisatie begin juni was net op tijd; nog geen week later werd er gemaaid. De zoektocht naar blauwe knoop op het Landje van Malle Marie was geslaagd: we vonden de plant gelukkig weer. En verrassend was het grote aantal soorten dat we vonden in de omgeving van het parkeerterrein van AH.

In 2022 zijn we gestart met de V.O.F. (VrijdagOchtendFlora) en daar zijn we in 2023 mee doorgegaan. Elke twee weken een ander gebied inventariseren met een klein groepje floristen, 'gewapend' met Eggeltes veldgids en Heukels' flora. We zijn 12 keer op stap geweest en vonden o.a. de Zweedse kornoelje in Zeijen, de bloem op onze gemeentevlag. Onze laatste ochtend inventariseerden we de dorpsplanten van Noordlaren, waarbij we verrassende vondsten deden.

De publieksexcursie bij Wedbroeken trok veel belangstelling. Het accent lag op de verschillende soorten orchideeën, maar ook keken we naar bloeiende grassen en andere planten die typerend zijn voor dit gebied.

Speciale aandacht vroegen we dit seizoen voor het zandblauwtje, een lang bloeiend plantje van de schrale Drentse bermen. Middels een artikel in het voorjaarsnummer van Natuurlijk Zuidlaren probeerden we IVN-leden te prikkelen om waarnemingen aan ons door te geven. Helaas kregen we weinig respons.

We hebben na overleg met de penningmeester 10 loepjes aangeschaft om te gebruiken bij excursies. Els Heijman en Marjan Benjamin beheren er ieder 5.

Individuele leden hebben in overleg met de gemeente nog enkele bermen geïnventariseerd, dit in het kader van de campagne “Mijn berm bloeit”, waarin gemeenten proberen de biodiversiteit van bermen vast te stellen. Niet alleen om de bermen mooier te krijgen, maar vooral in het belang van insecten en vlinders. Het bermenproject is een initiatief van Floron.

In de gemeenten Tynaarlo en Aa en Hunze wordt al enkele jaren ecologisch bermbeheer toegepast. D.m.v. de bermeninventarisaties monitoren we tevens het effect van dit beheer.

We sloten het jaar af met deelname aan de landelijke Eindejaarsplantenjacht bij de volkstuinten en de IVN-vlindertuin. De bedoeling is om in een uur zoveel mogelijk bloeiende wilde planten te vinden. Dit jaar was het een lijst van 26 soorten.

Al onze waarnemingen voeren we in op de NDFF Verspreidingsatlas.

datum	soort activiteit	bestemming	aantal deelnemers
01-04	werkgroep	Hortus Haren	7
14-04	VOF	Westlaren carpool N34	7
28-04	VOF	begraafplaats Anloo	8
01-05	werkgroep	Anloo	9
26-05	VOF	Zeijen	7
05-06	werkgroep	berm tussen Anloo en Anderen	10
09-06	VOF	Vijftig Bunder	9
23-06	VOF	Duunsche Landen	8
03-07	werkgroep	Landje van Malle Marie	12
07-07	VOF	Tusschenwater	5
21-07	VOF	Polder Noordma	8
04-08	VOF	De Heest	3
07-08	werkgroep	Balloërveld	11
18-08	VOF	De Heest	3
01-09	VOF	Tusschenwater	8
04-09	werkgroep	parkeerterrein AH	7
15-09	VOF	Eexterveld	7
29-09	VOF	Noordlaren dorpsplanten	7
29-12	werkgroep	Eindejaarsplantenjacht	12

2.5 Werkgroep Uilen

In 2023 is de samenstelling van onze werkgroep gewijzigd. Manou Jonink heeft onze groep verlaten i.v.m. drukke werkzaamheden. Maar door de komst van Tim den Hollander is ons enthousiaste team weer versterkt. Onze groep bestaat nu uit Johanna Huizinga, Chris Bekker, Aloff Boer, Kees van Heusden, Ger Kleefman, Michiel Miske en Geert Greving. Nieuwe werkgroepleden blijven uiteraard van harte welkom, zeker als deze over de nodige (ladder) klimvaardigheden beschikken!

Wel en wee van onze uilen in 2023

Steenuil

Voor het eerst hebben we tijdens onze geluidsinventarisatie rondes een duidelijke reactie gekregen van een steenuil in Midlaren. Helaas heeft dit niet geleid tot een broedgeval.

Wel kregen we af en toe een melding van een steenuil uit Gasteren. Reden om daar nog een tweetal kasten bij te plaatsen.

Verder zijn enkele kasten opnieuw opgehangen (stormschade) of vervangen.

Kerkuil

Door een toenemende muizenstand in 2023 is het aantal jonge kerkuilen weer toegenomen ten opzichte van voorgaande jaren. Weliswaar minder dan in het topjaar 2019, maar we gaan de goede kant op, zoals blijkt uit onderstaande tabel!

Plaats	Nestkast		Eieren	Kuikens	Geringd
Zuidlaarderveen	Dorpstraat	1 ^{ste} legsel	5+2	0	n.v.t.
		2 ^{de} legsel	9	1	0
	Dorpstraat	1 ^{ste} legsel	4+1	5	5
Midlaren	Heiveen	1 ^{ste} legsel	7	6	6
De Groeve	De Kruierij	1 ^{ste} legsel	?	1+?	0
	Pellincksweg	1 ^{ste} legsel	5	5	5
Zuidlaren	Dennenlaan	1 ^{ste} legsel	6	3	3
Resultaat 2023			39 (+?)	21 (+?)	19
Voorgaande jaren					
Resultaat 2022			11	9	9
Resultaat 2021			29	21	16
Resultaat 2020			?	39	36
Resultaat 2019			?	43	31
Resultaat 2018			?	34	22

Enkele opvallende zaken in 2023:

- De grootte van de legfels was relatief groot, wat duidt op een hoog voedselaanbod
- Bij een van onze, meestal succesvolle nesten (Zuidlaarderveen), zijn twee broedgevallen mislukt: veel eieren, maar slechts één jong. De oorzaak hiervan is (nog) niet bekend, maar de eieren zijn niet geroofd; gewoon niet uitgekomen. Ze leken uitgedroogd; de mogelijke oorzaak wordt nog onderzocht via Jan Doevendans.
- Bij de Stiep, waar we elk jaar jongen ringen, is dit jaar helaas niet gebroed. Ook hier is niet duidelijk wat de oorzaak is.

In het najaar zijn enkele kasten schoongemaakt en /of verhangen op verzoek van de kashouder. Ook hebben zich enkele nieuwe enthousiaste woningeigenaren gemeld die zelf ruimte wilden maken in hun schuur voor een nieuwe uilenkast die ze ook zelf wilden bouwen naar een door ons aangeleverde bouwtekening. Wij stellen deze zelfwerkzaamheid zeer op prijs. De uiteindelijke kastinspectie wordt door onze werkgroep uitgevoerd.

Bosuil

Aangezien we onze bosuil kasten niet structureel inspecteren i.v.m. kans op verstoring, weten we niet hoe succesvol deze hebben gebroed. Maar ze zijn wel aanwezig want hun roep wordt regelmatig gehoord in onze omgeving.

Ransuil

Omdat de ransuil broedt in oude nesten van o.a. kraaien, hebben we ook hiervan geen gegevens over broedgevallen. Maar ze zitten wel in de buurt, want ook afgelopen zomer hebben we jonge ransuilen luidkeels horen bedelen om voedsel (Schipborg).

Overige zaken

Ringfeestje

Medio juni hebben we in aanwezigheid van een klas van basisschool de Lichtkring uit Zuidlaren zes kerkuil kuikens geringd. Het was niet alleen een feestje voor de kinderen (en enkele aanwezige ouders en leerkrachten), maar natuurlijk ook voor onze ringer Jan Doevendans. Op boeiende wijze heeft hij de kinderen een inspirerende les over uilen voorgeschoteld. Uiteraard werd de les afgesloten met het pluizen van uilenballen! Tijdens de les werden de kinderen getrakteerd op o.a. limonade door onze enthousiaste kashouder Marcus Lokhorst. Een prachtig, maar ook leerzaam kinderfeestje!

Markt van Melk en Honing

Helaas waren we afgelopen jaar niet aanwezig op de markt van Melk en Honing, maar in 2024 hopen we wel weer van de partij te zijn!

Nieuwe ladder

Vorig jaar hebben we subsidie ontvangen van de Bettie Wiegman stichting. Deze stichting stelt zich ten doel om projectgroepen die zich bezig houden met de bescherming van uilen en roofvogels in de drie noordelijke provincies financieel te ondersteunen. Van de ontvangen subsidie hebben we een telescopische ladder aangeschaft. Dit maakt het mogelijk om kasten te inspecteren zonder dat we altijd een aanhanger nodig hebben.

Inmiddels hebben we de nieuwe ladder succesvol ingewijd!

Lezingen over uilen

In oktober hebben we een presentatie over uilen gehouden in Gasteren. Naar aanleiding daarvan hebben we ook voor dit jaar een aantal verzoeken voor lezingen ontvangen.

Kees van Heusden

Geert Greving

2.6 Werkgroep Vlinders en libellen

Wat doen we?

De hoofdactiviteit van de werkgroep is het monitoren van dagvlinders in het gebied bij het Anloërdiepje. Aan de hand van vooraf vastgestelde routes worden in de periode van april tot oktober alle dagvlinders geteld. Elke route is ingedeeld in een aantal secties van ca. 50 meter. De routes zijn opgezet in samenwerking met de Vlinderstichting en Staatsbosbeheer. Het gaat om een algemene, niet soortspecifieke telling. In 2023 hebben wij voor het 10^e jaar geteld.

In 2023 hebben we routes moeten aanpassen, omdat bepaalde delen van ons telgebied niet meer toegankelijk waren.

Route 1 (Burgvallen) is in 2023 ingekort omdat de balkenbrug over het Anloërdiepje door SBB is verwijderd en niet meer wordt teruggeplaatst. Hierdoor kan de volledige route niet meer worden gelopen en is de logische aansluiting op de route Schipborg vervallen. Route Schipborg zal daarom niet meer worden gelopen in het kader van onze meetnettellingen.

Route 3: Fietspad Anloërdiepje is de route die vanaf het begin van de tellingen wordt gelopen. De tellingen in deze route zijn waardevol. In overleg met de Vlinderstichting is besloten om het Fietspad Anloërdiepje als route aan te houden. Er wordt op de heenweg en de terugweg geteld. Dit wordt als 2 tellingen gezien.

Al met al is er - helaas- in ons telgebied het nodige veranderd en is de logische samenhang in de routes die we lopen komen te vervallen.

Vanaf augustus 2023 hebben we de Vlindertuin ook als telroute opgenomen. Deze route is goed toegankelijk, niet te lang en ook makkelijk te lopen. Daarnaast zijn we benieuwd wat we zoal zullen tegenkomen aan vlinders. Ook voor het IVN is dit interessant om te weten.

Alle tellingen van onze groep worden ingebracht in het Landelijk Meetnet Vlinders.

Landelijk Meetnet Vlinders

In 1990 startte De Vlinderstichting samen met het Centraal Bureau voor de Statistiek met het landelijk meetnet vlinders. Het doel: verzamelen van actuele informatie over de veranderingen in de dagvlinderstand in Nederland.

Er zijn in Nederland meer dan 1000 telroutes uitgezet die overal op dezelfde manier worden geteld.

Landelijk beeld vlinderjaar 2023

(Bron: Vlinderstichting; Landelijk Meetnet Vlinders 2023)

Het voorjaar in 2023 was koud. Daardoor zijn er maar matige aantallen vlinders geteld van soorten die het in het voorjaar goed doen, zoals witjes. Andere soorten waren bijzonder laat door het koude voorjaar zoals het landkaartje.

De junidip in 2023 was een diepe dip die ook langer duurde. In de eerste helft van juni was het gemiddeld aantal vlinders per telling erg laag. Zo laag, dat het allerlei mensen begon op te vallen.

“Waar zijn de vlinders?”

In de eerste helft van juli begonnen de aantallen vlinders op te lopen en zijn het groot dikkopje en bruin zandoogje gaan vliegen. De aantallen waren min of meer gelijk aan het gemiddelde.

Alleen in de jaren negentig duurde het langer voor de zomervlinders begonnen met vliegen. Toen was de piek in de tweede helft van juli duidelijk hoger dan we tegenwoordig gewend zijn.

In augustus 2023 liep het gemiddeld aantal vlinders per telling op in plaats van af. Dit werd vooral veroorzaakt door hoge aantallen hooibeestjes en kleine vuurvlinders. Ook waren er veel witjes.

Daarnaast waren er de vervolgeneraties van atalanta en de dagpauwoog.

September was een mooie maand met een opvallend hoog aantal vlinders, vooral witjes, kleine vuurvlinders (3^e generatie), dagpauwogen en atalanta's.

Foto: kleine vuurvlinder; Ingrid Schenk

Toch hadden veel vlinders een slechte zomer in 2023. Van veel soorten zijn duidelijk minder vlinders geteld dan in andere jaren. Dat viel op zich wel te verwachten na de droge zomer van 2022 en het ook droge begin van de zomer van 2023. Veel vlinders bevinden zich inmiddels op een zorgwekkend laag niveau, en kunnen opnieuw een slecht jaar er eigenlijk niet meer bij hebben.

Algemene trend na 33 jaar Landelijk meetnet (1990-2023)

- Er is een groep soorten die sinds het begin van de tellingen vrijwel voortdurend achteruitgaat. Dit zijn met name soorten van open natuur (als gentiaanblauwtje en heivlinder). Maar ook echte bermsoorten als zwartspruetdikkopje en groot dikkopje, die slecht tegen intensief maaibeheer kunnen, gaan fors achteruit. De bruine eikenpage verdween vrijwel uit het binnenland.
- Sommige soorten gaan met name de laatste tien tot vijftien jaar achteruit, terwijl ze daarvoor min of meer stabiel waren. Vaak is dit te wijten aan de klimaatopwarming en de daaruit volgende steeds drogere zomers. Typische voorbeelden van deze groep zijn het koevinkje en het landkaartje. Nog steeds vlinders die je op veel plekken kunt tegenkomen, maar de aantallen zijn veel lager dan voor 2005.
- Er is ook een groep soorten die de laatste jaren juist in de lift zit. Dat zijn de klimaatprofiteurs. Zij profiteren juist van hete droge zomers. Zo zien we meer kaasjeskruidikkopjes, hooibeestjes en

bruine dikkopjes. Vlinders van hoog opgaand bos, zoals kleine ijsvogelvlinder, gaan vooruit omdat er steeds meer oud bos is dat bovendien steeds warmer wordt.

- Tot slot is er een groep die bijna de hele 33 jaar vooruitgaat. Dit zijn vooral bosrand- en tuinvlinders (als gehakkelde aurelia, bont zandoogje en boemblauwtje).

33 jaar lang hebben duizenden vrijwilligers op een systematische manier dagvlinders geteld op vaste routes. We zien een vlinderfauna die flink veranderd is, en waarin ook de laatste jaren nog oplevingen (bijvoorbeeld dagpauwoog) of juist dieptepunten (zoals grote parelmoervlinder) te herkennen zijn.

Wat hebben wij gezien en geteld in 2023?

	Burgvallen verkort	Schipborg	Fietspad Anloërdiepje	Totaal 2023	Totaal 2022
atalanta	5		25	30	96
bont zandoogje	26	17	52	95	138
boemblauwtje	6	4	6	16	15
bruin zandoogje	11	2	15	28	58
bruine vuurvlinder			1	1	5
citroenvlinder	39	38	83	160	82
dagpauwoog	2	13	12	27	99
distelvlinder					7
eikenpage					6
gehakkelde aurelia	1	2	2	5	20
groentje					1
groot dikkopje	8		10	18	3
groot koolwitje	5	2	19	26	69
grote vos	2			2	
hooibeestje	9	2	50	61	18
icarusblauwtje			3	3	2
klein geaderd witje	7	13	21	41	128
klein koolwitje	25	12	51	88	147
kleine vos					11
kleine vuurvlinder	5	1	13	19	6
koevinkje	56	37	108	201	319
landkaartje	1	19	4	24	101
oranje zandoogje			2	2	6
oranjetipje	32	44	39	115	58
zwartsprietdikkopje	8	9	13	30	91
Totaal				992	1486

Omdat de route Burgvallen en Schipborg in het telseizoen 2023 niet volledig zijn gelopen geven de aantallen geen goede vergelijking met 2022. Alleen de tellingen van de route Fietspad Anloërdiepje zijn te vergelijken met die uit 2022.

Vlindertuin

	2023
atalanta	18
bont zandoogje	2
boomblauwtje	1
citroenvlinder	21
distelvlinder	1
gehakkelde aurelia	1
groot koolwitje	31
icarusblauwtje	1
klein geaderd witje	13
klein koolwitje	51
kleine vuurvlinder	4
landkaartje	1

De vlindertop 5 van onze routes in 2023

koevinkje : 201 exemplaren (2022: 319)
citroenvlinder : 181 exemplaren (2022: 82)
klein koolwitje : 139 exemplaren (2022: 147)
oranjetipje : 115 exemplaren (2022: 58)
bont zandoogje: 97 exemplaren (2022: 138)

Foto: koevinkje; Bob Hogeveen

Enkele opvallende zaken bij onze tellingen

1. Per jaar is er een behoorlijke schommeling te zien in de aantallen vlinders. Het weer is een belangrijke factor, maar ook het aanbod aan voedsel voor de vlinders is van invloed. Ten slotte kunnen beheer-activiteiten een rol spelen.
2. Het koevinkje is opnieuw in 2023 het meest geteld met 201 exemplaren (2022: 319).
3. De citroenvlinder was in 2023 de tweede meest getelde vlinder in ons telgebied met 181 exemplaren.
In vergelijking met 2022 (82 exemplaren) was er een forse stijging van aantallen.
4. Met 139 exemplaren (2022: 147) staat het klein koolwitje op de derde plaats. M.n. in de Vlindertuin zijn in augustus en september flinke aantallen koolwitjes gezien.
5. Het oranjetipje was in 2023 aanwezig met 115 exemplaren (58 in 2022).
6. In 2023 hebben we 2 exemplaren van de grote vos waargenomen bij sectie 6 van de route Burgvallen. Dat waren mooie waarnemingen!
7. In 2023 hebben we 23 kleine vuurvlinders geteld. In 2022 zijn er 6 kleine vuurvlinders geteld.
8. In 2023 hebben wij 28 keer onze routes gelopen. We hebben 21 soorten en in totaal 992 vlinders geteld.

Foto: grote vos; Gerben ter Haar

Samenstelling vlinder- en libellenwerkgroep

In 2023 bestond de vlinder- en libellenwerkgroep uit:

Niels Grobben	Aafkelien Medema
Gerben ter Haar	Jan Menzinga
Bob Hogeveen	Dick Schoppers
Yvonne Huurman	Marian Swenne (coördinatie)
Hermien Keissen-Kiewiet	Harry Offringa (mede teller Staatsbosbeheer)

2.7 Werkgroep Vogels

Algemeen

Het jaar 2023 was voor de vogelwerkgroep een jaar vol activiteiten waarin de werkgroep met 13 nieuwe leden groeide tot boven de 100.

De werkgroep werd gecoördineerd door vier werkgroepleden: Dick Schoppers, Bob Hogeveen, Gerard Dekker en Gré van Heusden. Om gezondheidsredenen moest Dick dit jaar een flinke stap terug doen in zijn rol als coördinator en kon hij bij de meeste activiteiten niet aanwezig zijn.

Een aantal actieve leden van de werkgroep maakt regelmatig gebruik van [waarneming.nl](https://zuidlaren.waarneming.nl), een online database en registratiesysteem waarop de waarnemingen van flora en fauna vermeld kunnen worden. Onze werkgroep heeft hierop een eigen 'subsite' die benaderd kan worden via <https://zuidlaren.waarneming.nl>. Hierop is direct en overzichtelijk te zien welke recente waarnemingen er in het werkgebied van IVN Zuidlaren zijn gedaan.

Nieuwe leden zijn altijd welkom bij de vogelwerkgroep. Kennis is niet zo belangrijk, dat krijgt men aangereikt tijdens onze activiteiten.

Activiteiten

Het jaarprogramma van de vogelwerkgroep bestond zoals gewoonlijk uit een aantal geplande activiteiten; excursies en 1x een werkgroepavond. Vaak zijn er in de zomerperiode ook enkele spontaan ingelaste korte excursies. Dit jaar was dat een avondbezoek aan het Balloërveld om nachtzwaluwen te kijken en luisteren.

Overzicht:

21 Januari	- Excursie Hunzedal	- 9 deelnemers
12 februari	- Lauwersmeer	- 19 deelnemers

15 maart - Coördinatorenoverleg IVN (Dick en Gré aanwezig)
18 maart - Telling Noordlaarderbos - tiental deelnemers

22 april - Excursie 'Omgeving Zuidlaren' - 14 deelnemers

Zeer geslaagde dag met 14 deelnemers uit Overijssel. Hele dag zeer goed weer en leuke groep vogelaars met gevarieerd niveau van kennis en ervaring, precies zoals het bij onze vwg ook is.

Bezochte gebieden: Tussenwater, Oostpolder, Onnerpolder. De steltkluten waren voor de deelnemers wel het hoogtepunt. Verder ook mooie soorten als zeearend, reuzenster, witwangster, dwergmeeuw, geoorde fuut en rosse stekelstaart.

De excursie duurde van 9.00 tot 16.00, begeleiding door Bob.

23 april - Vogelexcursie voor IVN-leden - 18 deelnemers

Een prachtige ochtend waarbij we de deelnemers veel hebben verteld over de ins en outs van Tussenwater en de toekomstige relatie met Noordma.

Ook veel leuke waarnemingen gedaan: steltkluten, lepelaars, geoorde futen, vele soorten eenden en ganzen, kemphanen, witgatje, bosruiter.

Onder de deelnemers ook niet IVN-Zuidlaren-leden en meer dan de helft geen VWG-leden. Gerard heeft een aantal NZ-bladen uitgedeeld en dat leverde al gelijk een nieuw lid op. Begeleiding door Gerard, JanSlem Rus en Herman Grooters.

20 mei - Excursie Bargerveen - 13 deelnemers

O.a. boomvalk gezien, spotvogel en braamsluiper gehoord, aardbeivlinder gezien. Begeleiding door Bob en Gerard.

25 juni - Fietsexcursie Dwingelderveld - 9 deelnemers

18 Juli - Nieuwe-leden-dag IVN (Bob aanwezig voor de Vogelwerkgroep)

16 september - Hunzeloo, Bob en JanSiem Rus aanwezig om uitleg te geven over Tussenwater en IVN onder de aandacht te brengen.

18 sep - 1 okt - Meerdaagse excursie 'Texel' - 10 deelnemers

21 oktober - Excursie Lauwersmeer - 15 deelnemers

Begeleiding door Gerard en Herman Grooters, 83 soorten gezien waaronder zeearenden en zeekoeten.

20 december - Werkgroepavond - 15 leden aanwezig

Een zinvolle avond met onder andere de terugblik op de activiteiten, suggesties voor komende excursies en een enthousiast verhaal van Bob over zijn reis door Suriname met schitterende foto's van zijn ontdekkingen daar.

Tellingen

Tellen en inventariseren vormen ook een deel van onze activiteiten. Dit zijn over het algemeen individuele activiteiten.

Leden van de vogelwerkgroep houden zich o.a. bezig met:

PTT (Punt Transect Telling), MAS (Meetnet agrarische soorten), MUS (Meetnet urbane soorten) en BMP (Broedvogel Monitoring Project).

Ook zijn er nog enkele tellingen uitgevoerd die op specifieke soorten zijn gericht.

De gegevens van deze tellingen zijn bestemd voor organisaties als:

SOVON, Het Drentse Landschap, Het Groninger Landschap, SBB, Natuurmonumenten en Grauwe Kiekkendief – Kenniscentrum akkervogels.

De BMP's vormen de belangrijkste en meest arbeidsintensieve groep van inventarisatie werkzaamheden. In 2023 is dit weer uitgevoerd in Tusschenwater. Met de eerdere BMP's van Tusschenwater (2015, 2019, 2020 en 2022) bouwen we een goed overzicht op van de ontwikkeling van de broedvogelpopulatie in dit gebied.

Het verslag van deze BMP is beschikbaar via de website van IVN Zuidlaren, <https://ivn.nl/afdeling/zuidlaren>, op de pagina van de vogelwerkgroep.

Bijzonderheden

De steltkluten deden het dit jaar weer bijzonder goed in Tusschenwater. Met 23 broedparen werd Tusschenwater één van de belangrijkste gebieden voor steltkluten in Nederland. Het leverde veel bezoek van vogelaars op, die soms van ver kwamen om de vogels te bekijken en te fotograferen. Ook vestigde zich een kleine kolonie lepelaars in Tusschenwater, zeer bijzonder want dit is de eerste en enige plek in Drenthe waar lepelaars broeden!

Het dynamische waterpeil van Tusschenwater zorgt voor ideale omstandigheden voor dit soort vogels. We hopen dat deze vorm van beheer in de toekomst gecontinueerd zal worden!

De vogelwerkgroep – 20 januari 2024

Lepelaars in Tusschenwater – juni 2023

2.8 Activiteiten voor de jeugd

Schoolgidsen

Acht IVN leden namen deel aan de schoolgidsencursus met als doel een bijdrage te leveren aan natuuronderwijs op de basisscholen in de gemeente Tynaarlo. De cursus bestond uit 8 bijeenkomsten. In de cursus was aandacht voor: leeftijdskenmerken en didactiek, verschillende soorten natuuractiviteiten en werkvormen voor en begeleiding van onder-, midden- en bovenbouw. Met een stage op een basisschool werd praktijkervaring op gedaan. Naast aanwezigheid bij de lessen, waren er huiswerkopdrachten, stages om praktijkervaring op te doen en werd in een subgroep aan een gastles gewerkt ter afronding van de cursus.

Vanaf het najaar gingen de gecertificeerde schoolgidsen enthousiast aan de slag op verschillende basisscholen in de gemeente Tynaarlo (o.a. CKC De Holtenhoek in Vries, OBS de Schuthoek in Zuidlaren en CKC Het Stroomdal in Zuidlaren).

Voor de start van de workshop uilen op de CKC de De Holtenhoek in Vries

Sloot en Plas

Op 11 juni 2023 hebben 14, voornamelijk jonge, kinderen met hun (groot)ouders en 4 IVN begeleiders (Wanda ten Cate Hoedemaker, Nella Houtman, Ria Doornbos en Harma Schipper) het zeer warme weer getrotseerd om waterdiertjes te vangen in de sloot aan de Osbroeken in Zuidlaren. Een leuke opkomst. Met petjes op en ingesmeerd met zonnebrandcrème heeft deze zeer enthousiaste groep veel plezier beleefd bij deze activiteit. De waterdiertjes hadden zich ook wat verscholen vanwege de warmte, maar er kwamen toch genoeg vondsten naar boven. Zoekkaarten om de diertjes op naam te brengen zijn daarbij een handig hulpmiddel. De gevangen waterdiertjes zijn als afsluiting besproken in de kring. Ieder kind is met een slootjesonderzoeker diploma, een bijpassende kleurplaat en een natuurbeleving rijker naar huis gegaan.

Natuurspeurtocht

De organisatie van de natuurspeurtocht in het kader van Oktober Kindermaand is na een aantal jaren in 2023 weer opgepakt door Ria Doornbos en Harma Schipper en was zeer geslaagd dankzij de enthousiaste inzet van 13 IVN-ers. Een goede PR en mooi weer waren bijdragende factoren aan het

succes. Op 1 oktober hebben we 30 kinderen en 27 volwassenen mogen verwelkomen. De diversiteit van de activiteiten werd door het publiek zeer gewaardeerd. In 2024 komt deze activiteit voor de jeugd weer terug in het programma onder de naam Natuurontdekkingstocht. De voorbereidingen hiervoor zullen in het voorjaar starten.

2.9 Werkgroep Landschapshistorie

De Werkgroep Landschapshistorie bestaat uit een kleine groep IVN leden met belangstelling voor de ontstaanswijze van en menselijke invloed op landschappen. De leden houden elkaar op de hoogte van nieuwsberichten c.q. ontwikkelingen op het gebied van landschappen in en rondom Zuidlaren en soms in een breder gebied; b.v. veranderingen in het landschap in het kader van landschap/natuurontwikkeling, lezingen ,congressen, artikelen.

Een aantal leden is actief in het initiëren en organiseren van excursies en lezingen voor IVN leden en soms andere belangstellenden. In dat kader ligt er een lijn naar de Werkgroep Activiteiten om er voor te zorgen dat bovenstaande activiteiten via het programma IVN Activiteiten in Natuurlijk Zuidlaren en de nieuwsbrieven ingepast en bekend worden gemaakt aan alle IVN leden.

De volgende activiteiten hebben in 2023 plaats gevonden:

Een tweetal wandelexcursies in het Hunzegebied, om te ervaren hoe de hermeandering van de Hunze er nu uit ziet.

Een fietsexcursie langs het Hunzegebied Euvelgunne in de stad Groningen.

Onderzoek i.s.m. het Pingoproject Drenthe, naar een mogelijke pingoruïne in Anloo (het bleek na verdere bestudering van de projectleidster om een uitblazingskom te gaan) + het uitzetten van een wandeling door dat gebied. Deze wandeling is gepubliceerd in Natuurlijk Zuidlaren.

Uitzetten van een wandeling in het NP Drentsche Aa tussen Schipborg en Oudemolen. Ook deze wandeling is gepubliceerd in Natuurlijk Zuidlaren.

2.10 Werkgroep Ruimtelijke Ordening en Milieu

De in 2009 opgerichte werkgroep ROM richt zich op bestemmings-, inrichtings- en uitvoeringsplannen van de Provincie en de gemeente Tynaarlo. Ook soortgelijke plannen van Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Het Drentse Landschap en Waterschap Hunze en Aa's en plannen van particulieren, agrariërs en bedrijven die effecten hebben op de kwaliteit van natuur en milieu hebben de belangstelling van de werkgroep. De werkgroep neemt hier kennis van en vormt zich -daar waar nodig- een mening vanuit het perspectief van de doelstelling van IVN Zuidlaren om deze kenbaar te maken aan de betreffende instanties.

De werkgroep wordt getrokken door Peter van den Berg van Saparoea; 0642527674; aphbvs@gmail.com

Afhankelijk van het onderwerp worden werkgroepjes samengesteld met IVN-leden die voeling met dat onderwerp hebben en graag een bijdrage leveren.

Overleg en uitwisseling van ervaring met de andere IVN-afdelingen binnen en ook buiten de gemeente, samenwerking en ondersteuning van Natuur en Milieufederatie Drenthe is van belang om tot een gefundeerde mening te komen over zaken die natuur en milieu raken. IVN Zuidlaren ervaart ook geregeld steun van het goed gedocumenteerde Natuurplatform Drentsche Aa.

De werkgroep maakt zich sterk voor een vruchtbare en stimulerende samenwerking met alle betreffende instanties die zich inzetten voor en bezighouden met natuur en milieu. De insteek is “meedenken”; dat neemt niet weg dat meningen bij IVN en instanties sterk kunnen verschillen.

In 2023 hadden de volgende onderwerpen de aandacht van de werkgroep:

- Aanvulling in de persoon van **Jaap Aantjes**. In het verslagjaar hebben JanSiem en Peter Jaap Aantjes uitgenodigd voor een gesprek over ROM. Jaap had belangstelling getoond voor deelname in de werkgroep. Wij waren het erover eens dat Jaap met zijn werkachtergrond een goede deelnemer in dit werkveld is.
- Het eerste aandachtsveld van Jaap is de IVN-bemoeienis met **de doorfietsroute van Haren naar Zuidlaren**. In 2023 is er één informatief overleg geweest met Johan Gaasterland en Jan Broersma van de provincie. De complexiteit van het project heeft tot gevolg dat er een flinke tempovertraging is opgetreden.
- M.b.t. de **omgevingsvisie voor de gemeente Tynaarlo** was er in het verslagjaar geen inbreng van de werkgroep.
- De in ontwikkeling zijnde **woonwijk Laarhove op het achterterrein van de Prins Bernard Hoeve** heeft ook in 2023 onze aandacht gehad. In het werkgroepje deden in dit jaar JanSiem Rus, Gerard Dekker en Els Heijman mee. Er is op het conceptbestemmingsplan, waarin het stedenbouwkundig plan als bijlage is opgenomen, gereageerd met een zienswijze. Onze zienswijze had te maken met de vormgeving van de Hunze-as. In het stedenbouwkundig plan wordt deze as uitgevoerd als een laan met bomen. Ons bezwaar was dat een laan op de flank van de Hondsrug het zicht op het Hunzedal ontnemt, terwijl het uitzicht vanaf de Brink juist de aanleiding was om de Hunze-as als zichtas in het plan op te nemen. Wij hebben dus gepleit voor een uitvoering met lage beplanting in de vorm van bloemrijk grasland afgewisseld door lage struiken. Zo kan er toch nog een zichtas blijven vanaf de Brink naar het Hunzedal. We blijven bezwaar uiten tegen bouwen onderaan de helling van de Hondsrug. De kans dat daar jaarlijks wateroverlast ontstaat is onlangs nog in Haren aangetoond op een overeenkomstige plek. Daar kwam water zo hoog in de kruipruimte dat de verwarmingsbuizen onder water gingen.
- In het verslagjaar was het gevecht om de ruimte op **het voorterrein** voortdurend in het nieuws. Daarom was er af en toe ook contact met Rob Wagenborg en zijn groep. Het enige resultaat van de discussie in de gemeenteraad is dat op voorstel van GroenLinks een haalbaarheidsonderzoek naar ondergronds parkeren wordt uitgevoerd. Het streven naar plaats voor twee supermarkten is in het plan gebleven.
- In 2023 is er voor het gebied **Noordma** met een zienswijze gereageerd op het concept bestemmingsplan voor delen van dit gebied. Er werd ten onrechte gebruik gemaakt van het begrip ‘**vloedmoeras**’. In een gebied dat wordt toegevoegd aan de boezem (= het Zuidlaardermeer) kan het waterpeil slechts heel beperkt rondom het boezempeil fluctueren en is er dus geen peildynamiek met ’s winter hoog water en ’s zomers laag water. Het begrip ‘vloedmoeras’ is vervolgens vervangen door ‘**doorstroommoeras**’.

Februari 2023, Peter van den Berg van Saparoea

2.11 Werkgroep Vlinder- en insectentuin

Op dit moment bestaat de groep vrijwilligers op papier uit 13 personen, waarvan we gemiddeld 9 mensen op de werkdagen zien. Gelukkig hebben we dit jaar 2 nieuwe vrijwilligers mogen begroeten, maar we proberen nog steeds aanvulling te vinden. Hoe meer zielen, hoe meer vreugd en vele handen maken licht werk. We werken nog steeds elke zaterdag van de oneven weken vanaf 9.30 uur tot een uur of 12.00. In de zomermaanden beginnen we vaak vroeger om de grote hitte voor te blijven.

In het voorjaar van 2023 hebben we een aantal nieuwe accugereedschappen mogen aanschaffen. Het was een hele uitgave, maar wij zijn er wel heel blij mee. Accugereedschap past veel beter bij het IVN omdat het niet zo vervuילend is als benzine en het is veel stiller. We hebben bewust gekozen voor een goed merk van professionele kwaliteit waardoor zware klussen niet alleen sneller maar ook met meer gemak gedaan kunnen worden.

Er is weer hard gewerkt in de tuin. Er zijn in 2023 weer een aantal stukken goed opgeschoond en opnieuw ingeplant. De grassenborder heeft zich goed ontwikkeld en zal in 2024 verder uitgebreid worden. Standaard klus voor elke zaterdag blijft echter onkruid wieden en heel veel gras verwijderen. De boomgaard had dit jaar geen goede opbrengst aan appels en daardoor kon er geen appelsap gemaakt worden. Daarentegen was er een grote productie van stoofperen die tijdens de appelmarkt van volkstuinvereniging verkocht kon worden. Dit leverde een leuk bedrag op.

In het najaar hebben wij bij een bollenoutlet een hele hoop bloembollen gekocht en zijn er zo'n 2000 bollen gepoot zoals botanische tulpen en normale tulpen, sieruien, krokussen, sneeuwroem en cyclamen. Hopelijk wordt de voorjaartuin nog mooier en hebben de vroege vliegers hier baat bij. Dit jaar is besloten de natuurwerkdag voortaan in de vlinder- en insectentuin te houden. Hoewel de opkomst niet al te groot was hebben we toch een aantal grote klussen kunnen uitvoeren. Zo is onder andere het insectenhotel bij de kleine vijver afgebroken en opnieuw gebouwd. Deze kan nu gevuld. Dan natuurlijk waar we het allemaal voor doen, de vlinders en insecten. Het voorjaar bleef lang koud en de zomer was droog (record droog) en bij tijden heet. De tuin lag er daardoor in de zomer toch wel wat verdord bij en de grote vijver had een zeer lage waterstand. Bloemen kenden door de droogte een veel kortere bloeiperiode. Omdat we dit verschijnsel ook het jaar daarvoor al hadden gezien, was het aantal vlinders en insecten drastisch verminderd. Ik schreef hierover al eens in NZ.

Wij laten ons echter niet ontmoedigen en zullen gewoon ons uiterste best blijven doen om voor de vlinders en insecten een zo goed mogelijke leefomgeving te creëren. Wij zullen ons echter wel moeten beraden op de toekomst, hoe gaan we om met de veranderende omstandigheden en kunnen wij alles blijven doen met het relatief kleine, maar gemotiveerde, groepje vrijwilligers.

Ook dit jaar gaat de werkgroep weer met energie en enthousiasme aan het werk om er een mooie tuin van te maken. Als er IVN leden interesse hebben in het werk van deze groep en de tuin, kom gerust eens langs om de handen uit de mouwen te steken.

Namens alle vrijwilligers, Ludo Oostendorp

2.12 Werkgroep Promotionele activiteiten

In 2023 hebben we alleen op 5 augustus op de Markt van Melk en Honing gestaan.

Dat was weer een gezellige dag met een bruto-opbrengst van € 300.

Weer veel dank aan de vrijwilligers, die in de kraam hebben gestaan en aan JanSiem Rus, die voor alle problemen weer een oplossing bedenkt.

Anneke Luis, Els Hartman en Hermien Keissen